
Stefan Trajković Filipović, Sonja Damnjanović i Smiljana Jošić

Preliminarni rezultati iskopavanja humki I i III na lokalitetu Ilirsko groblje

Lokalitet Ilirsko groblje nalazi se u ataru sela Bukovac. Radi se o bronzanodopskoj nekropoli, otkrivenoj rekognosciranjem 2003. godine, i sastoji se od ukupno devet humki. Sledeće, 2004. godine, iskopavanjem jedne humke otpočeta su arheološka istraživanja ovog lokaliteta. Ove godine, istražene su još dve humke. Humka I, nalazila se na istočnom delu nekropole i bila je znatno oštećena prilikom građenja puta za selo Golubac. U njoj je otkriveno ukupno pet urni, dve peći, kao i ostali keramički, metalni, kremeni i osteološki nalazi. U humci III su pronađene tri urne, kao i ukop u njenom centru, koji po svom izgledu može ukazivati na to da je ova humka već iskopavana u blžoj prošlosti.

Uvod

Lokalitet Ilirsko groblje se nalazi u selu Bukovac 12 km jugozapadno od Mionice i 15 km istočno od Valjeva, na nadmorskoj visini od 380 m. U pitanju je bronzanodopska nekropola, koja je na osnovu prošlogodišnjih istraživanja i pronađenog arheološkog materijala kulturno opredeljena u zapadnosrpsku varijantu vatinske kulture. Otkrivena je rekognosciranjem 2003. godine, koje je organizovala Istraživačka stanica Petnica. Tada je konstatovano osam tumula, a sledeće, 2004. godine, uočen je još jedan, deveti tumul. Nekropola je smeštena na relativno zaravnjenom platou koji je blago nagnut ka jugu, severno od potoka Plandište (slika 1).

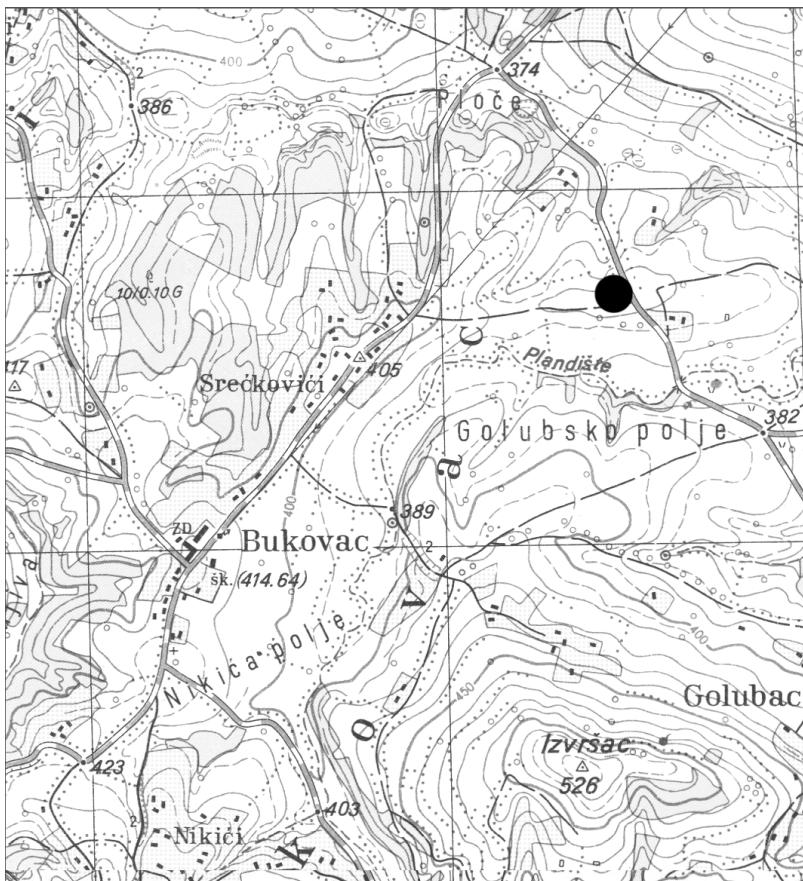
Najveći broj humki izgleda intaktno, a prema informacijama dobijenim od vlasnika imanja, Jovice Lučića iz sela Bukovac, njihov originalni izgled i veličina su bili drugačiji. Naime, tek od skora se imanje plužno obrađuje, a prema njegovom sećanju, tumuli su ranije bili znatno viši i kompaktniji. Sadašnje stanje ukazuje na to da su tumuli delimično razvučeni, dok je pri tome njihova visina smanjena, te očuvana visina sada iznosi 1-1.40 m, dok se u osnovi kreću od 12-20 m. Tumuli su veoma gusto poredani, tako da razmak između njih gotovo da ne postoji. Poređani

*Stefan Trajković
Filipović (1987),
Beograd, Koče
Kapetana 16, učenik
3. razreda XIV
beogradske gimnazije*

*Sonja Damnjanović
(1987), Zaječar,
Narodne republike
10, učenica 3.
razreda Gimnazije u
Zaječaru*

*Smiljana Jošić
(1987), Ljubovija,
Karadorđeva 10,
učenica 3. razreda
Gimnazije "Vuk
Karadžić" u Ljuboviji*

*MENTOR:
Vojislav Filipović, ISP*

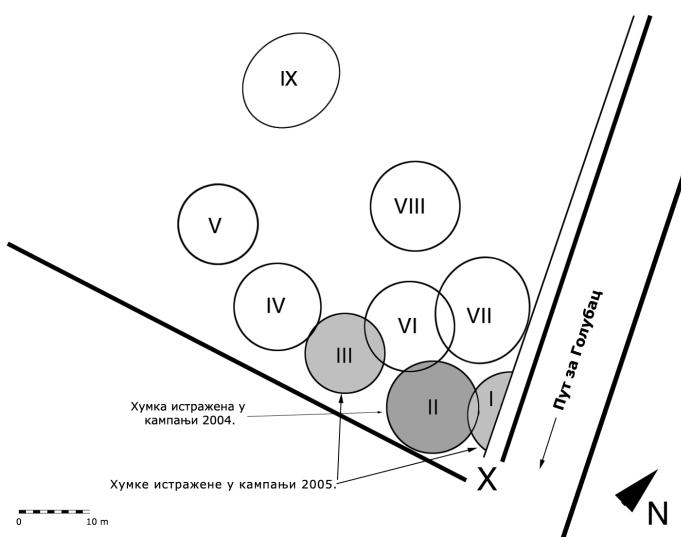
Slika 1.
Pozicija lokaliteta
Ilirsko groblje,
1 : 25 000

Figure 1.
Topographic map of
site Ilirsko groblje, 1:25
000

su skoro pravilno u dva reda (slika 2). Približna orijentacija ovih redova je istok-zapad. Takođe, vlasnik imanja napominje da je prilikom oranja plugom, nalazio i vadio krupno kamenje. Ipak, nije sasvim jasno da li je to kamenje bilo deo kamenog plašta, ili se radi o kamenom vencu u osnovi tumula. Ponovnom detaljnijom prospekcijom, svih devet tumula pokazuju karakteristike čisto zemljanih humki. Predhodnom prospekcijom, obavljenom početkom juna 2004. godine (A. Starović i V. Filipović), prikupljen je i značajan broj površinskih nalaza – fragmenata keramičkih posuda, kremenih alatki i odbitaka, kao i sitnih komada lepa.

U organizaciji Istraživačke stanice Petnica i Zavoda za zaštitu spomenika kulture Valjevo, u julu 2005. godine izvršeno je potpuno arheološko iskopavanje dva tumula na lokalitetu Ilirsko groblje.* Humka I, koja se nalazi na istočnom delu nekropole, znatno je oštećena prilikom građenja puta za selo Golubac posle Drugog svetskog rata. Zemlja koja je prosecanjem puta skinuta sa tumula, prebačena je preko druge polovine humke, pa se čini da je očuvana bila približno polovina tumula. Radi se o zemljanoj humki, najverovatnije bez kamenih konstrukcija, očuvane visine od

*Rukovodioci iskopavanja bili su Vojislav Filipović i Radivoje Arsić.

Slika 2..
Plan nekropole

Figure 2.
Necropolis plan

preko 1 m. Tumul III je takođe zemljani, a njegov prečnik iznosi 15 m. Ima pravilnu kružnu formu, a njegova visina iznosi 74 cm. Po klasifikaciji M. Lazića, oba tumula se svrstavaju u red manjih tumula (Lazić 1989: 19).

Istorijat istraživanja

Arheološka istraživanja tumula na teritoriji Bukovačkog i Golubačkog polja nisu bila brojna. Krajem XIX veka prva arheološka iskopavanja ovog tipa nekropola na ovoj teritoriji vršio je profesor Mihajlo Valtrović, zajedno sa dr. Đokom Jovanovićem. Nije poznato da li su iskopavanja vršena i na lokalitetu Ilirsko groblje, zbog toga što je dokumentacija sa ovih iskopavanja nestala za vreme Drugog svetskog rata (Filipović 2006). Istraživanja u vidu terenskih rakognosciranja nastavljena su i posle Drugog svetskog rata u organizaciji Arheološkog instituta SAN.

Novak Milošević, arheolog Narodnog muzeja u Valjevu, vršio je iskopavanja nekoliko praistorijskih tumula 60-tih i 80-tih godina XX veka. Rezultati ovih iskopavanja su ostali nepublikovani, a materijal i dokumentacija su nedostupni.

Tumul I

Istraživačka metodologija

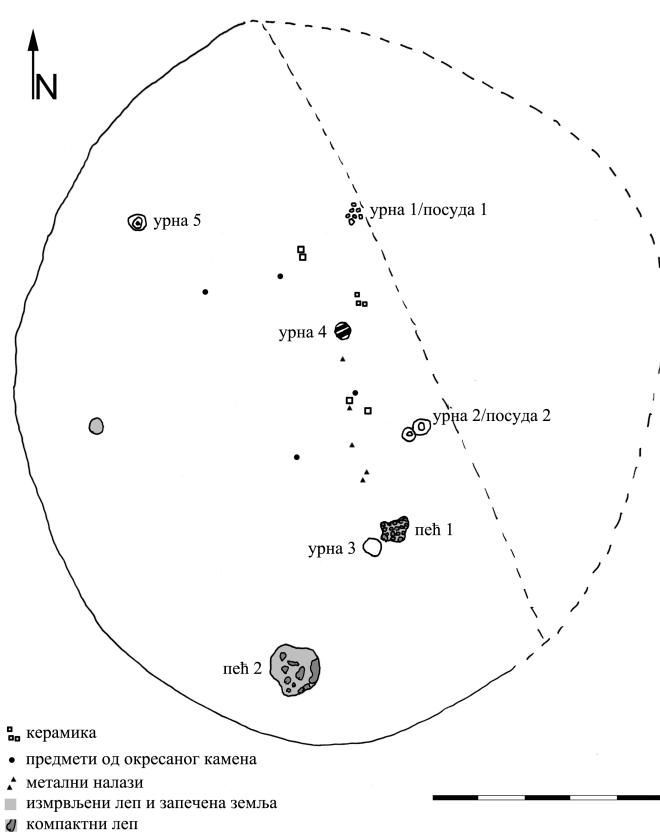
Istraživačka metodologija sastojala se, u kraćim crtama, u sledećem:

Humka I podeljena je na dva segmenta, približno jednakih veličina, a svaki od segmenata je iskopavan u pet otkopnih slojeva. Korišćena je kvadratna mreža dimenzija 2×2 m, koja je deo jedinstvene kvadratne mreže za ceo lokalitet, izrađene na početku arheoloških istraživanja. Svaka

situacija je detaljno začišćena i precizno ucrtavana na skicu. Odlučeno je da se između segmenata ostavi kontrolni profil kako bi se bolje mogla uočiti stratigrafija humke. Pošto se radi o bronzanodopskoj nekropoli, bilo je realno očekivati metalne nalaze, pa je u toku iskopavanja preventivno korišćen i metal-detektor, pre iskopavanja svakog otkopnog sloja. Treba napomenuti da je korenje bagrema koje je zaraslo duboko bilo vrlo razgranato i elastično, tako da je uticalo na očuvanost nalaza, ali i otežavalо sama istraživanja.

Rezultati istraživanja

Od pokretnog arheološkog materijala pronađeno je pet urni, kao i dve posude u neposrednoj blizini urni 1 i 2 (slika 3). Prilikom skidanja vegetacije i začišćavanja profila humke, koji je nastao prosecanjem puta za selo Golubac, otkrivena je veća fragmentovana urna (**urna 1**), čiji su delovi bili izmešteni usled putarskih radova. Pronađena je u centralnom delu profila. Bila je poklopljena manjom šoljom sa jednom drškom (**posuda 1**). Spaljene kosti pokojnika su se nalazile u urni i bile su rasute oko nje, a analizom kostiju se došlo do podatka da pripadaju odrasloj osobi starijoj od 25 godina, čiji pol nije mogao biti utvrđen*. **Урна 2** ima visinu od ot-

Slika 3.
Основа тумула 1

Figure 3.
Mound 1, plan

Slika 4.
Tumul 1, urna 2 i
posuda 2

Figure 4.
Mound 1, urn 2 and
vessel 2

Slika 5.
Tumul 1, urna 3

Figure 5.
Mound 1, urn 3

prilike 20 cm. Pored urne 2 je otkriven jedan lonac (**posuda 2**). Obe posude su bile delimično oštećene radom vegetacije (slika 4). Deo kosti pokojnika je pronađen u loncu pored urne. Spaljene kosti iz ovog groba pripadaju osobi ženskog pola staroj oko 25 godina.

Urna 3 je bila dimenzija otplikice 25-30 cm i imala je oštećeni gornji konus (slika 5). Nalazila se u blizini peći 1. Spaljene kosti iz ove urne su pripadale osobi od 15-18 godina starosti, čiji se pol nije mogao utvrditi.

*Analize kostiju pokojnika je izvršila mr. Julija Kelečević sa univerziteta u Edmonton-u, Kanada

Slika 6
Tumul 1, urna 4

Mound 1, urn 4

Slika 7.
Tumul 1, urna 5

Figure 7
Mound 1, urn 5

Urna 4 je zbog pritiska zemlje oštećena, a bila je pokrivena sa dva krečnjačka kamena, dimnezija 10×15 cm i debljine 7-8 cm (slika 6). Prilikom njenog začišćavanja zapažena je razlika u boji zemlje, što ukazuje na mogućnost naknadnog ukopavanja ove urne. Analiza spaljenih kostiju je pokazala da se radi o detetu starosti između 5 i 7 godina.

Urna 5, u potpunosti očuvana, visoka je 35 cm. Pronadena je u nabijenoj žuto-sivoj zemlji i bila je zatvorena krečnjačkim kamenom (slika 7). Na njegovoj gornjoj površini otkrivena je deformisana bronzana žica. Ova urna je po svojoj formi veoma slična urnama otkrivenim prilikom prošlogodišnjeg iskopavanja humke II. Vrhovi obe drške su blago posuvraćene i prelaze obod. Analizom kostiju pokojnika se došlo do zanimljivog rezul-

tata. Naime, konstatovano je da su kosti pripadale dvema osobama, detetu od 3-5 godina, kao i muškarcu od 30 i više godina. U urni, među kostima pokojnika, pronađeno je više malih bronzanih fragmenata, očigledno gorelih, usled čega su deformisani.

Sve pronađene urne i posude su opredeljene u srednje bronzano doba. Izuvez onih iz humke II sa prošlogodišnjih iskopavanja, posude nalik njima se mogu naći na lokalitetima Krstac-Ivkovo brdo (Nikitović 2003), Lugovi-Bent u Mojsinju (Nikitović, Stojić, Vasić 2002: 33, 35), kao i na lokalitetu Belotić-Šumar (Kosorić 1976:68). To su posude sa bradavičastim drškama i dve drške od kojih svaka na svom vrhu ima ukras. Urna pronađena na lokalitetu Krstac-Ivkovo brdo stilski pripada vatinskom kulturnom kompleksu, vatinsko-vršačkoj fazi te grupe. Na istom lokalitetu se nalazi još jedan vatinski sud te forme, jedan manji pehar. Naime, svi ostali takvi sudovi sa ostalih lokaliteta su mali pehari, poput ovog, koji su se u grobovima nalazili u funkciji priloga. Takvih pehara ima najviše na lokalitetu Lugovi-Bent u Mojsinju.

Redosled pohranjivanja urni i posuda, odnosno sahranjivanja u ovom tumulu, teško je odrediti, zbog prebačene zemlje, kao i uticaja vegetacije. Urna 1 se, uslovno rečeno, nalazi u središtu humke, ali njen pravi položaj u okviru celog tumula se ne može odrediti zbog njegove velike oštećenosti. Urna 3 se nalazila u neposrednoj blizini peći 1. Kod urne 4 je, kao što je već rečeno, prilikom njenog začišćavanja, uočena razlika u sastavu zemlje. Prvo je primećen sloj svetlo-braon rastresite zemlje, a zatim sloj kompaktne zemlje, što može ukazivati na mogućnost naknadnog ukopavanja ove urne. S druge strane, naboј žuto-sive zemlje u kom je pronađena urna 5 može značiti to da je ona pripadala centralnom grobu tumula. Čini se da se radi o situaciji koja je uočena na prošlogodišnjim iskopavanjima tumula II. Naime, u samom središtu humke otkrivena je kružna platforma – naboј žuto-sive zemlje.

Pored urni, pronađene su i dve peći (videti skicu 2). **Peć 1** se nalazila u južnom delu humke. Njena visina je iznosila 25-30 cm. Osnova peći, koju je činilo grumenje lepa crne boje, bila je zatvorena zdrobljenim lepom koji verovatno predstavlja ostatke kalote. Ispod sloja gari, u središnjem delu peći, konstatovan je tvrd naboј od sive kompaktne zemlje. Kao što je već rečeno, neposredno pored peći 1 je otkrivena urna 3. I urna i peć su se nalazile na približno istoj dubini, na oko 40 cm od površine, ali zbog nedostatka osteoloških nalaza u peći, koji bi ukazivali da je tu pokojnik spaljen a zatim prebačen u urnu, njihovu povezanost je teško odrediti. Pošto se peć nije nalazila pri površini tumula, moguće je da je ona nastala kada je tumul nasipan, a da je urna 3 naknadno tu ukopana. **Peć 2** je bila loše očuvana. Nalazila se u jugozapadnom delu humke. U pitanju su ostaci kalotaste peći, čija se kalota obrušila. Podnica peći je u

središnjem delu propala u dubinu za otprilike 10 cm. Iznad podnice su konstatovani tragovi nagorelog drveta, a nedaleko od same peći su otkrivena tri kremena odbitka. Sa obzirom da ni u ovoj peći nije bilo osteološkog materijala, a da se peć nalazi na perifernom delu tumula, moguće je da je ona nastala posle nasipanja humke, i da je u pitanju pogrebni ritual vezan za kult mrtvih.

U gornjim slojevima otkriveni su metalni predmeti, fragmenti keramike i kremeni odbici. Ovi nalazi su bili van konteksta, tj. otkriveni su u rasporedu koji ne ukazuje ni na kakvu vrstu organizovanosti. Verovatno je da ih je vegetacija ili putarski radovi izmestila sa njihovih prvobitnih položaja, što bi stari prelomi na fragmentima keramike, fragmentovanost metalnih nalaza, kao i njihova pomešanost sa keramičkim i osteološkim nalazima potvrdili. U prilog tome ide i činjenica da je u zemlji koja je pomerana prilikom prokopavanja puta za selo Golubac otkriven i deo **posude 2**.

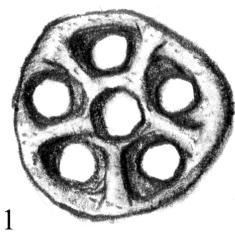
Metalnim nalazima pripadaju jedno **srebrno** i dva **bronzana dugmeta**. Srebrno dugme na sebi ima šest perforacija, dok jedno od bronzanih dugmadi ima ušicu trapezoidnog oblika, a drugo četvrtastog (tabla 1). Analogije za ovu dugmad postoje u kasnoj fazi bronzanog doba: dugme sa trapezoidnom ušicom pojavljuje se u glasinačkoj kulturi, na lokalitetu Mračevići, dok za četvrtastu ušicu analogije postoje u kulturi polja sa urnama panonsko-podunavske regije, u grupi Dalj. Otkriven je i deo **namotaja od bronzane žice, dve bronzane karike, deo naočarastog priveska**, kao i fragment **bronzane igle**, ornamentisan horizontalnim žlebovima (tabla 1). Kao što je to slučaj sa naočarastim privescima, igle sa takvom ornamentikom se mogu naći i u bronzanom i u gvozdenom dobu. Analognе igle sa lokaliteta Jezero u Ročeviću, Karavlaške Kuće u selu Pađine i Kosovo kod Rogatice (Kosorić 1976), kao i primerci iz vatinske grupe, pripadaju srednjem bronzanom dobu. U kasnom bronzanom dobu analogije se mogu naći u zapadnosrpskoj varijanti vatinske kulture. To su velike igle, poznate sa lokaliteta umar u Belotiću, Šundinovača u Pađinama, kao i Jezero u Ročeviću.

Kremenog materijala u humci 1 nije bilo mnogo, ako se uporedi sa količinom koja je otkrivena iskopavanjem humke II na istom lokalitetu (450). Naime, ukupno je otkriveno 25 nalaza, od kojih 3 predstavljaju sečiva, 8 su jezgra, i 14 su odbici/opiljci.

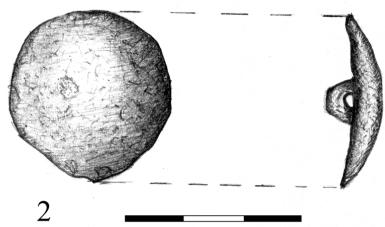
Na osnovu svega do sada navedenog, humka se sa velikom sigurnošću može kulturno i hronološki opredeliti. Na osnovu rezultata ovogodišnjih iskopavanja, kao i prošlogodišnjih, prepostavlja se da sama humka, kao i nekropola, pripadaju razvijenom bronzanom dobu.

Tabla I (naspramna strana).
Metalni nalazi iz humke I

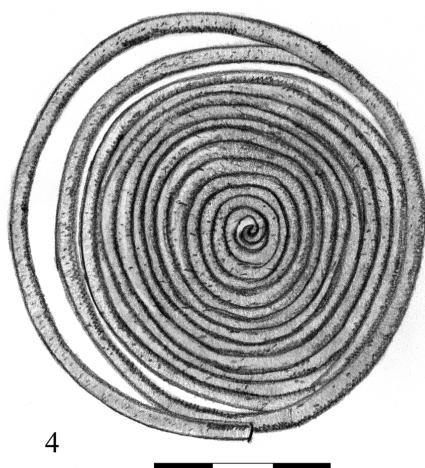
Table I (opposite page).
Metal objects from

1

2

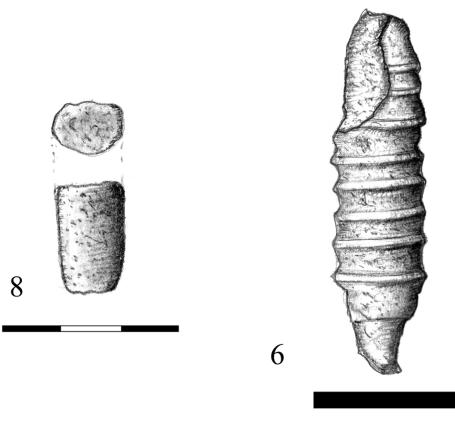
4

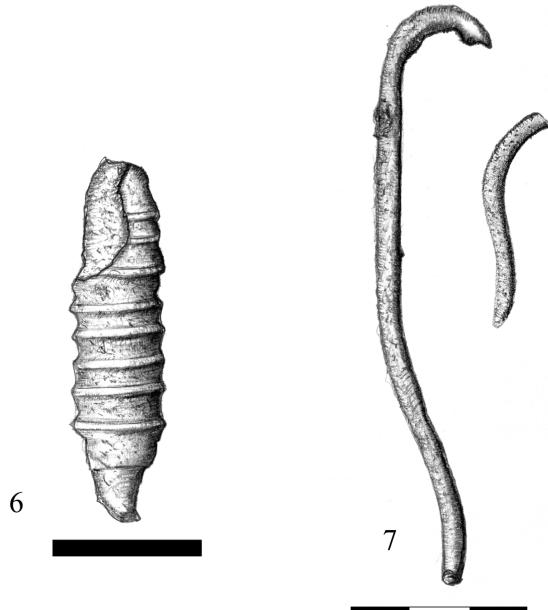
3

5

8

6

7

Tumul III

Istraživačka metodologija

Preko površine tumula postavljena je kvadratna mreža dimenzija 2×2 m. Cela površina obuhvaćena je kvadratima obeleženim brojevima od 1700 do 2800.

Odlučeno je da se humka iskopava kombinacijom metoda naspramnih segmenata i metodom izmeštenog centra, tako da je realni centar tumula bio smešten u segmentu II. Ova metoda je bila preventivnog karaktera, zbog pretpostavke o postojanju centralnog groba (Porčić 2006), kao na lokalitetu Belotić-Šumar (Garašanin 1962: 48-65). U svakom segmentu tumula iskopano je po 5 tehničkih otkopnih slojeva, prosečne debljine 15-20 cm.

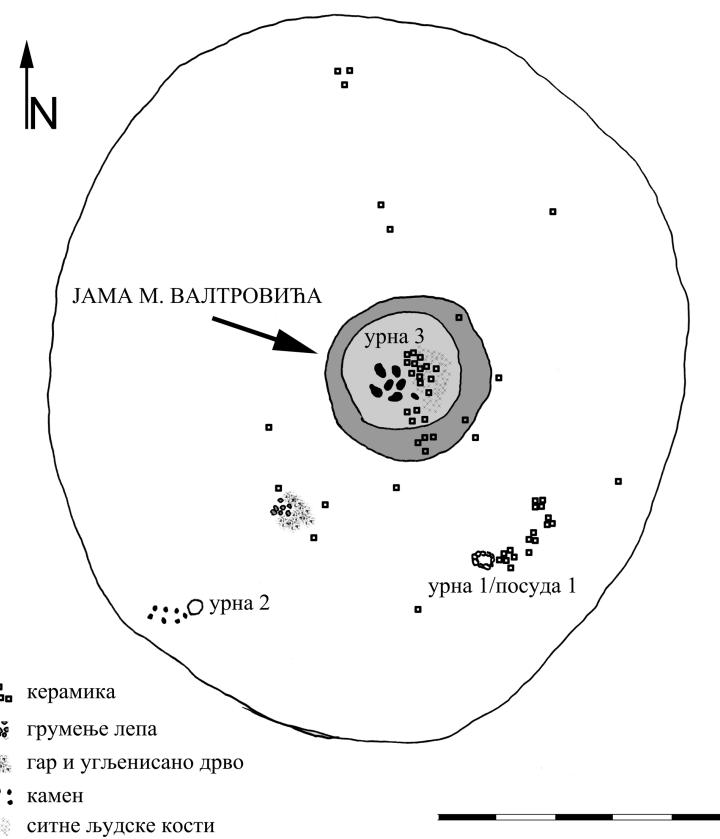
Rezultati istraživanja

Od pokretnih nalaza pronađene su tri urne i jedna posuda (slika 8).

Prvo je započeto iskopavanje segmenata I i III (jugoistočnog i severozapadnog). U jugoistočnom (segment I), na dubini od 15-20 cm., otkrivena je *in situ* keramička urna (**urna 1**) i jedna fragmentovana posuda. Ona je oštećena pod pritiskom zemlje, ali je sadržaj u potpunosti očuvan. U sadržaju urne takođe su pronađeni i manji amorfni bronzani predmeti.

Oba nalaza su najverovatnije bila oštećena poljoprivrednim radovima. Antropološka analiza pokazala je da su u **urni 1** pohranjene kosti osobe muškog pola starije od 25 godina. Zona u kojoj je urna otkrivena sadržala je i sitnije komade lepa. U urni su otkriveni manji amorfni bronzani predmeti, koji su verovatno goreli zajedno sa kostima pokojnika i koji su predstavljali grobne priloge, ili ostatke ličnog nakita pokojnika. Keramika je lošeg kvaliteta. Urna je jasno profilisana, vrat i obod prelaze iz cilindričnog u konične, dno je ravno sa blagom nepravilnosti, a trbušnjak je bikoničan i jako izražen. Na spojevima konusa nalaze se četiri para bradavičastih drški. Drške su postavljene u paru – jedna ispod druge, s tim da je drška koja leži na spoju konusa veća, izraženija i blago kanelovana. Na prelazu iz vrata u trbušnjak nalaze se dva žleba, a na trbušnjaku su uočljive plitke kanelure. Osim bradavičastih, postoji jedan par trakastih drški izvedenih iz vrata, koje na sebi imaju po jedno rebro. **Posuda 1** je najverovatnije poklapala urnu, ili je bila postavljena pored nje, tako da je sadržaj se urne delom nalazio u posudi. Ovo se može pretpostaviti na osnovu toga što osim fragmentovanih kostiju koje su pripadale jednoj osobi i amorfnih bronzanih predmeta nema drugih nalaza. Urna nalik ovoj pronađena je na lokalitetu Tegare, nekropola Lug (Kosorić 1976: 25, 63).

Prilikom iskopavanja jugozapadnog segmenta, na oko 40 cm dubine, konstatovana je **urna 2** (slika 9). U ovu urnu su pohranjene kosti deteta

Slika 8
Основа тумула 3

Figure 8.
Mound 3, plan

starosti 5-7 godina. Jugoistočno od nje na oko 1.5 m udaljenosti otkrivena je veća količina lepa. Jugozapadno od urne otkrivena je veća količina krupnog krečnjačkog kamena, koji je možda pripadao nekoj vrsti kamene konstrukcije. Kako je konzervacija keramike još uvek u toku, traganje za analogijama sa sličnim nalazima u ovom trenutku još uvek nije moguće.

Na istoj dubini, u centralnom delu humke registrovan je veći ukop dimenzija 2.5×2 m, koji se u zapadnom profilu jasno uočavao kao jama. Zbog nemogućnosti uočavanja ukopa u osnovi gornjih otkopnih slojeva, odlučeno je da jama bude iskopana zajedno sa tehničkim otkopnim slojevima tumula. Na dubini od 50 cm nastavilo se sa iskopavanjem zone u kojoj je primećena jama, pošto se u ostalim delovima stiglo do sloja zdravice. Zaključeno je da se radi o potpuno pravilno kružnom ukopu, prečnika 2 m u osnovi, koji je naknadno ukopan u sloj sterilne zemlje - zdravice i to se u ovom sloju jasno moglo uočiti. S obzirom na to da se ovaj ukop nastavljao u dubinu odlučeno je da se jama isprazni.

U profilu jame su se jasno uočavali slojevi i proslojci zatravljivanja jame, svetli i tamniji, a na dnu ukopa u centru tumula nađena je veća koncentracija fragmenata keramike i kostiju (slika 10). Analiza kostiju je

Slika 9.
Tumul 3, urna 2

Figure 9
Mound 3, urn 2

potvrdila da one pripadaju osobi starijoj od 25 godina, čiji pol nije mogao biti određen. Ovi keramički nalazi označeni su kao **urna 3**, a pronađeni osteološki ostaci predstavljali su njen sadržaj. Na dnu jame i u njenoj okolini uočena je koncentracija krečnjačkog kamena kao u blizini **urne 2**. Kamenje u samoj jami pronađeno je ispod keramičkih i koštanih nalaza, zbog čega se može govoriti o kamenoj konstrukciji ovog groba. O samom izgledu konstrukcije se ne može govoriti zbog toga što ona nije očuvana. Slična situacija javlja se na lokalitetu Šumar u Belotiću, gde grobne konstrukcije u nekoliko humki nisu očuvane, takođe zbog postojanja naknadnog ukopa (Garašanin 1962:48-65).

Osim ovih nalaza, na sredini jame, na 45 cm od površine, nađen je i gvozdeni klin, koji ne može poticati iz perioda kojem pripada ova nekropolja. Ovo ukazuje ili na kasniji ukop radi sahrane, ili na arheološko istraživanje jame u prošlosti. Još jedna činjenica koja govori u prilog tome da je jama arheološki istraživana, jeste to da je ona pravilnog kružnog oblika. Metod iskopavanja ove zone identičan je onom kojim se koristio i Mihajlo Valtrović prilikom iskopavanja na ovom području. Pojava identičnih ukopa javlja se u Belotiću na lokalitetu Šumar (humke VI i XIII) i Milutin Garašanin naglašava istovetnost sa metodologijom iskopavanja M. Valtrovića i D. Jovanovića, i pominje mogućnost da su oni vršili iskopavanja i na ovom lokalitetu. Na osnovu svega ovoga, može se izneti pretpostavka da je on vršio iskopavanja i na ovom lokalitetu, ali se zbog nedostatka dokumentacije treba zadržati isključivo na tome. Urna koja je pronađena u jami je najverovatnije oštećena prilikom njenog iskopavanja.

Od kremenih nalaza u tumulu konstatovana su tri kremena jezgra, jedan strugač, dve postruške, dva sečiva, i osam odbitaka/opiljaka.

Slika 10.
Tumul 3, Jama M.
Valtrović

Figure 10.
Mound 3, pit-hole from
excavations of M.
Valtrović

Interesantno je pomenuti da je spaljivanje pokojnika verovatno izvršeno van samog tumula, jer nije uočeno spalište, što nije slučaj sa humkama na lokalitetu Belotić-Šumar. Kada je u pitanju način sahranjivanja, ne može se sa sigurnošću tvrditi zbog koje urne je tumul nasut, zbog toga što je **urna 3** najverovatnije dislocirana prilikom iskopavanja jame u kojoj su pronađeni njeni fragmenti. Takode se o kamenim konstrukcijama ne može ništa konkretnije zaključiti, zbog toga što je deo kamenja uklonjen sa tumula još prilikom oranja, a kamenje iz centra tumula je izvađeno prilikom ukopavanja jame. Konačni zaključci će biti izneti, tek nakon interpretacije jame, što će biti omogućeno daljim istraživanjima.

Zaključak

Osnovni problem vezan za interpretaciju nalaza koji pripadaju zapadnosrpskoj varijanti vatinske kulture jeste problem lociranja naselja iz ovog perioda. Razlog je verovatno nomadski način života u tom periodu i nepostojanje stalnih naselja koja bi bila izgrađena od solidnog materijala. Stoga za podrobnije istraživanje nekropola veću pažnju treba posvetiti otkrivanju naselja iz ovog perioda i u tom smeru usmeriti dalja istraživanja. Otkrivanje naselja i njihovo lociranje u odnosu na ove nekropole ukazala bi na važnost samog čina sahranjivanja. To bi ujedno i pokazalo da li je običaj bilo sahranjivanje u neposrednoj blizini naselja, ili na velikoj udaljenosti od njih, i donekle razjasnilo izbor lokacija za ovaj ritual.

Literatura

- Benac A. et al. (ur.) 1983. *Praistorija jugoslavenskih zemalja IV*. Sarajevo: ANUBiH i Svjetlost. 424, 498, 508, 746.
- Garašanin M., Garašanin D. 1958, 1962. Zbornik radova Narodnog muzeja 1958. i 1962, Beograd
- Filipović V. 2006. Lokalitet Ilirsko groblje u bukovačkom polju - istraživanja 2004. godine. *Glasnik Društva konzervatora Srbije* 30. Beograd: DKS, 47-49.
- Lazić M. 1989. *Topografija i tipologija praistorijskih tumula u Srbiji i Crnoj Gori*. Centar za arheološka istraživanja: Beograd
- Lazić Đ., Bakić D. i Sofranić A. 2004. Rezultati istraživanja humke II na lokalitetu Ilirsko groblje. *Petničke sveske*, 57: 273
- Kosorić M. 1976. *Kulturni, etnički i hronološki problemi ilirskih nekropola Podrinja*. Muzej istočne Bosne. Tuzla.
- Nikitović L., Stojić M. i Vasić R. 2002. *Mojsinje – nekropolja pod humkama iz bronzanog i gvozdenog doba*. Čačak – Beograd: Narodni muzej – Arheološki institut.
- Nikitović L. 2003. Krstac – Ivkovo brdo, nekropolja sa humkama iz bronzanog doba. U: *Sahranjivanje u bronzano i gvozdeno doba*. Simpozijum, Čačak: Narodni muzej.
- Porčić M. 2006. Metodologija istraživanja nekropola pod humkama i specifičnosti arheoloških iskopavanja humki na lokalitetu Ravne vrtače. *Acta Archaeologica. Petničke sveske*, 59 (u pripremi).

Stefan Trajković Filipović, Sonja Damjanović and Smiljana Jošić

Preliminary Results of Excavation on Barrow I and Barrow III, Illyrian Graveyard Site

The site of Ilirsko groblje is a Bronze age necropolis in the Bukovac village. It was first discovered in 2003, and the first archeological excavations on that site were taken the next year, when one of the nine mounds (mound II) was excavated. In July, 2005, two more mounds were excavated. The mound I was damaged while building the road to the Golubac village, and about half of its size had been preserved. The mound was located in the eastern part of the necropolis. It contained 5 urns, 2 dishes, 2 fire-places, and other metal, flint, ceramic and osteological materials. The mound III had a regular round form and contained 3 urns, a dish and other flint, ceramic, osteological and stone material. In its center, there was a pit, which might mean that archeological excavations had been earlier carried out on the location.

